
KINSTELLAR

Виклики та можливості:
відбудова повоєнної
інфраструктури України

Липень 2025 – Протягом останніх трьох років внаслідок тривалої російської агресії інфраструктура України зазнала значної шкоди, що становить серйозний виклик для довгострокового розвитку країни. Затримки з відбудовою загрожують серйозними соціальними й економічними наслідками не лише для України, але й для всього регіону впродовж наступних десятиліть.

Повоєнне відновлення однак відкриває величезні можливості для приватних інвесторів, які у свою чергу можуть скористатися значними заохоченнями і перспективами економічного зростання.

У зв'язку з цим виникає низка запитань: Які основні правові та регуляторні виклики наразі стоять перед Україною у процесі відновлення? Які конкретні заходи вживає уряд, щоб скористатися цією можливістю і сприяти довгостроковому національному розвитку та залученню приватного сектору?

Виклики та потреби

Основні виклики пов'язані з наслідками руйнування понад 330 тисяч об'єктів критичної та соціальної інфраструктури, а також браком фінансування і відсутністю кваліфікованих фахівців для забезпечення швидкої та якісної підготовки й управління проєктами.

Згідно з даними багатостороннього аналізу, проведеного Світовим банком, ООН, ЄС та українським урядом, вартість відбудови та відновлення в Україні оцінюється у 524 мільярди доларів США протягом наступного десятиліття, при цьому нагальні потреби у фінансуванні становлять близько 10 мільярдів доларів США лише на 2025 рік, що є значним тягарем для державного бюджету. Найбільші потреби оцінено у сферах житлового будівництва (майже 84 мільярди доларів США), транспорту (майже 78 мільярдів доларів США), енергетики та видобувної галузі (майже 68 мільярдів доларів США), торгівлі та промисловості (понад 64 мільярди доларів США), сільського господарства (понад 55 мільярдів доларів США), соціального захисту (39 мільярдів доларів США), а також знешкодження вибухонебезпечних предметів (майже 30 мільярдів доларів США).

Як не дивно, із 7,7 мільярдів гривень, виділених на 199 проєктів у 2024 році, станом на липень 2024 року було завершено лише 10 проєктів. Серед ключових причин таких затримок експертами було названо недосконалий відбір проєктів, низьку якість проєктно-кошторисної документації та слабкий проєктний менеджмент. Очевидно, що відбудова та модернізація інфраструктури країни потребують:

- реформування інституційної та нормативно-правової бази з метою спрощення процедур і підвищення якості підготовки, фінансування та реалізації проєктів;
- залучення приватних інвестицій і донорів.

Комплексна реформа законодавчої бази у сфері ДПП та концесій

У червні 2025 року український парламент здійснив суттєвий перегляд законодавства про державно-приватні партнерства (ДПП), підкресливши стратегію уряду на поглиблення співпраці з приватним сектором.

Нова законодавча база у сфері ДПП встановлює спеціальний режим для проєктів з відновлення, який діятиме під час воєнного стану та протягом семи років після його скасування. Сфера ухвалених проєктів була значно розширена завдяки включенню інфраструктури, життєво важливої для добробуту суспільства, такої як охорона здоров'я, транспорт, енергетика, житло, освіта та інші соціальні послуги. Помітним фактором стало включення до сфери ДПП оборонного сектору. Приватні інвестиції тепер дозволені у військово-промислові проєкти, що свідчить про прихильність уряду до широкої міжгалузевої стратегії відновлення, яка також враховує традиційно контрольовані державою галузі.

Було запроваджено кілька процедурних змін для спрощення процесу затвердження проєктів. Для невеликих проєктів, зокрема вартістю до 5 538 000 євро, більше не вимагається детальне техніко-економічне обґрунтування. Тепер ці проєкти можуть реалізовуватися на основі коротких концептуальних пропозицій, що скорочує час підготовки і спрощує доступ інвесторів. Більші інфраструктурні ініціативи також виграють від прискореного процесу, який усуне багато довоєнних бюрократичних перепон. Очікується, що це на кілька місяців скоротить терміни проведення тендерів і дасть змогу швидше розпочати реалізацію проєктів.

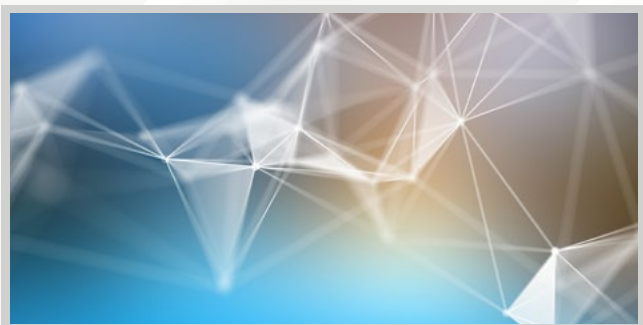
Оновлене законодавство про ДПП значно спрощує підготовку проєктів ДПП у сфері дорожнього будівництва, дозволяючи приватним партнерам будувати та експлуатувати дороги на підставі договорів про призначення замовника / забудовника з відповідним державним партнером без проходження тривалих бюрократичних процедур відведення земельних ділянок та укладення договорів оренди землі (як вимагалось раніше). Закон також спрощує юридичне структурування проєктів ДПП, встановлюючи договір ДПП як єдиний правовий інструмент, що регулює всі відносини в межах проєкту, і усуває необхідність використання

складних договорів змішаного типу або пакету договорів (за попередньою системою).

Парламент також розширив перелік суб'єктів, які можуть ініціювати та бути стороною ДПП та концесієдавцем. Ключові національні підприємства, такі як національні оператори залізниць і систем передачі енергії, тепер мають повноваження самостійно розробляти та пропонувати проекти ДПП. Крім того, оновлена законодавча база стане більш гнучкою щодо врахування міжнародних фінансових внесків, уможливлючи спрямування грантів і донорських коштів безпосередньо учасникам з приватного сектору або через органи державного управління.

Під впливом Європейської комісії український парламент виключив можливість розробки та подання незапитуваних пропозицій приватним сектором. Це, на жаль, може негативно вплинути на швидкість підготовки проектів ДПП, оскільки в державному секторі не вистачає кваліфікованих кадрів для забезпечення швидкої та якісної підготовки величезної кількості проектів. Проте для вирішення цієї проблеми уряд створює Програму підтримки підготовки публічних інвестиційних проектів, яка реалізовується Агенцією з питань підтримки державно-приватного партнерства України. Агенція відповідає за оцінку, відбір та підготовку проектів для їх реалізації спільно із приватним сектором.

Положення закону про ДПП містять кілька захисних механізмів, спрямованих на підвищення привабливості інфраструктурного ринку України для міжнародних інвесторів. Ці заходи спрямовані на вирішення проблем, пов'язаних із політичними та валютними факторами, пропонуючи такі гарантії як відсутність зворотної дії закону, використання іноземної валюти та її виведення, гарантії незалежності приватного партнера, заборона на припинення виплат приватним партнерам під час воєнного стану, а також механізми компенсації, прив'язані до іноземної валюти, для зменшення фінансових ризиків. Уряд додатково стимулював інвестиції через спрощення процедури отримання дозволів на участь у конкурсах, звільнення від сплати певних місцевих податків і державного страхування від ризиків, пов'язаних із війною.

Джерела фінансування поза державним бюджетом

Враховуючи масштабність зусиль із відбудови України, уряд активно намагається мобілізувати фінансові ресурси, що доповнюють державне та місцеве фінансування.

Оновлений закон про ДПП тепер надає можливості для використання міжнародних грантів та донорських внесків безпосередньо в проектах ДПП, сприяючи створенню змішаних структур фінансування, які поєднують державний, приватний і донорський капітали. Такі заходи мають спростити фінансування проектів і виключити необхідність проходження тривалих і складних процедур, пов'язаних з обґрунтуванням і затвердженням державної допомоги для проектів ДПП.

Вважаємо це дуже позитивним зрушенням, враховуючи явну готовність численних міжнародних організацій, фондів та МФО фінансувати повоєнне відновлення, яке повинно допомогти не лише Україні, але й стимулювати розвиток економік країн регіону.

Наприклад, Європейська комісія запровадила Український інвестиційний фонд (УІФ), який має на меті мобілізувати близько 40 мільярдів євро інвестицій для відновлення, реконструкції та модернізації. УІФ володіє фінансовими інструментами на загальну суму 9,3 мільярдів, зокрема 7,8 мільярдів кредитних гарантій і 1,5 мільярда змішаного фінансування. Крім того, Європейський інвестиційний банк надав 55 мільйонів євро в межах Програми відновлення України під гарантії ЄС на відбудову критично важливої соціальної інфраструктури, як-от лікарень, освітніх закладів та постачальників основних житлово-комунальних послуг.

Одним з основних джерел зовнішнього фінансування є механізм ЄС Ukraine Facility. Він пропонує суттєву підтримку у вигляді грантів, кредитних гарантій та механізмів співфінансування. Механізм покликаний зменшити інвестиційні ризики та заохотити участь приватного сектору у відновленні України. На додаток до цього Фонд EU for Ukraine під управлінням Європейського інвестиційного банку, поєднує фінансові внески багатьох європейських країн для підтримки інфраструктурних проектів і проектів розвитку з додатковими гарантіями та фінансовою підтримкою.

Підтримка з боку багатосторонніх банків розвитку залишається наріжним каменем стратегії фінансування відновлення України. Світовий банк надає значне фінансування через механізми невідкладної допомоги, гарантії та

спеціальні трастові фонди для відновлення. Європейський банк реконструкції та розвитку також виділив значні ресурси Україні, приділяючи особливу увагу модернізації інфраструктури та підвищенню енергетичної стійкості.

Нещодавні інвестиції Міжнародної фінансової корпорації та ЄБРР у телекомунікаційний сектор України свідчать про стратегічний підхід банківського сектору до зміцнення критичної інфраструктури країни як основи для більш широкого економічного відновлення.

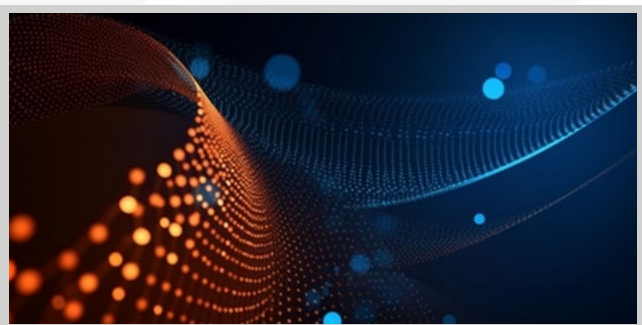
Різноманітні національні фінансові установи, такі як JICA (Японія), EDCF, KIND, KOICA (Південна Корея), також виділяють кошти на фінансування проєктів повоєнного відновлення в Україні.

Реформа управління державними фінансами та цифрове урядування

Український уряд впроваджує реформу управління державними фінансами, спрямовану на створення «єдиного проєктного портфеля» для проєктів повоєнної відбудови.

Серед іншого ця ініціатива встановлює критерії для визначення пріоритетності проєктів для здійснення закупівель, згідно з якими пріоритетні проєкти повинні реалізовуватися на основі традиційних методів закупівель, що фінансуються за рахунок державного та місцевих бюджетів, боргового фінансування та донорських грантів. Менш нагальні проєкти планується реалізовувати за рахунок приватних інвестицій, зокрема через ДПП та концесії.

Україна визначила пріоритетом цифровізацію управління проєктами з відновлення для забезпечення прозорості та підзвітності. Уряд розробив цифрову екосистему DREAM, яка є загальнодоступною та акумулюватиме інформацію про всі проєкти з відновлення з метою забезпечення прозорості та ефективної реалізації на національному, регіональному та місцевому рівнях. Наразі платформа наповнюється інформацією та вже містить понад 11 тисяч конкретних проєктів загальною вартістю понад 20 мільярдів доларів США в 11 секторах економіки.

У сукупності ці заходи спрямовані на централізацію інформації про проєкти повоєнної відбудови та забезпечення її доступності для потенційних інвесторів.

Триває подальша інтеграція, і уряд планує об'єднати Єдину інформаційну систему державних інвестиційних проєктів (ДІП) із DREAM. Ця інтеграція має на меті створити централізовану базу даних, яка консолідує всі інвестиції, пов'язані з відновленням, що дасть змогу ефективніше здійснювати планування та моніторинг.

Перспективи на майбутнє

Величезні розміри України означають, що зусилля з відбудови відкривають широкі можливості для реалізації інфраструктурних проєктів та доступу до зростаючого ринку Східної Європи. Відбудова країни призведе до зростання попиту на товари, послуги та інфраструктуру, що створить нові можливості для розширення бізнесу. Фінансування відновлення України та участь регіональних гравців у таких проєктах забезпечить економічний стимул як для самої України, так і для всього регіону.

Триваюча інтеграція України в європейські та західні інституції відкриває безліч економічних і комерційних можливостей, включаючи вигідні торговельні угоди та доступ до ширших європейських ринків.

Багато іноземних інвесторів, зокрема будівельних підприємств, усе ще вагаються щодо своєї присутності в Україні через перестороги щодо безпеки. Однак планування проєктів з повоєнної відбудови вже відбувається. Щоб не втратити свого шансу, компаніям рекомендується розпочати підготовку вже зараз, зокрема: дослідження ринку; пошук місцевих партнерів, постачальників і субпідприємств; перевірку інвестиційних можливостей; вирішення питань ліцензування, техніко-економічних обґрунтувань. Звичайно багато компаній вже реалізують проєкти в Україні (наприклад, постачальники обладнання і технологій, проєктних послуг тощо). І вони можуть скористатися вагомими страховими механізмами для зменшення своїх ризиків. Такі агенції як UK Export Finance (UKEF), KUKE, DFC та інші уже пропонують страхування від воєнних ризиків для інвестицій в Україну, а також покриття політичних і воєнних ризиків.

Очікується, що відбудова України буде динамічним процесом, в якому вагоме значення матимуть геополітичні події і значна міжнародна підтримка. Відбудова, найімовірніше, відбуватиметься за умов дефіциту державного фінансування, а також значної конкуренції між різними гравцями. Значення державно-

приватного партнерства різко підвищиться, ставши одним із найефективніших механізмів участі приватного сектору в післявоєнній відбудові України. Найбільш проактивні та рішучі інвестори, здатні до швидкого прийняття рішень, зможуть брати участь у реалізації найбільших проєктів та отримають «вершки» з проєктів та пріоритетний доступ до цього динамічного ринку.

Європейський банк реконструкції та розвитку прогнозує, що економіка України може зрости приблизно на 5% у 2026 році за умови встановлення режиму припинення вогню до кінця 2025 року.

Відповідно, наш ключовий меседж потенційним іноземним інвесторам і підрядникам у сфері інфраструктури полягає в такому:

- Зосередьтеся на пріоритетних для України секторах таких як транспорт, логістика, розвиток соціальної інфраструктури та модернізація енергетичного сектору, щоб реалізувати вагомий вплив та отримати максимальну віддачу.
- Не відкладайте вивчення ринку та підготовку проєктів до завершення бойових дій. Зробіть якомога більше підготовчої роботи зараз, щоб забезпечити швидке прийняття рішень після початку реалізації проєктів з відбудови.
- Співпрацюйте з національними урядами у вашому регіоні та вивчайте потенційні переваги двосторонніх міжурядових угод.
- Співпрацюйте з міжнародними фінансовими організаціями та закордонними організаціями розвитку, які виділяють кошти на проєкти з післявоєнної відбудови в Україні.
- Співпрацюйте з міжнародними організаціями; взаємодійте з такими установами, як механізм Ukraine Facility Європейської комісії, який покликаний мобілізувати до 50 мільярдів євро на відновлення, відбудову та модернізацію України.

Підходячи до відбудови України зі стратегічним баченням та налаштованістю на співпрацю, інвестори можуть мати ключове значення у відродженні країни, потенційно отримуючи значні вигоди.

Олег Матюша

**Партнер
Керівник практики будівництва
та інфраструктури**

oleg.matiusha@kinstellar.com
Київ

